

e-ISSN: 2630-631X

Article Type

Research Article

Subject Area

Traditional Turkish Arts

Vol: 8 Issue: 64

Year: 2022 OCTOBER

Pp: 1876-1886

Arrival

06 August 2022

Published

25 October 2022

Article ID 64900

Doi Number

<http://dx.doi.org/10.29228/smryj.64900>

8/smryj.64900

How to Cite This Article

Karaöz, S.B. (2022).

“İmgesel Dünyadaki

Beden

Deformasyonlarının

Sanata Yansımaları”,

International Social

Mentality and

Researcher Thinkers

Journal, (Issn:2630-

631X) 8(64): 1876-1886

Social Mentality And Researcher Thinkers
is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0
International License.

İmgesel Dünyadaki Beden Deformasyonlarının Sanata Yansımaları

Reflection On Art Of Body Deformations In The Imagine World

Saime Bilge KARAÖZ¹ ¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat Ve Tasarım Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Ankara, Türkiye

ÖZET

İnsanlar çeşitli doğa şartları karşısındaki çaresizlikleri, korkuları, korunma ya da kendilerinde olmayan güçlere ulaşma istekleri gibi nedenlere bağlı olarak imgelerinde bu olanaklara sahip gerçek üstü varlıklar yaratmışlardır. İlk çağlardan beri doğu ve batı kültürlerindeki toplumların inançları doğrultusunda ortaya çıkan düşsel varlıkların, insan ve hayvan bedenlerinin deforme edilmesi yolu ile tasvir edilmesi düşüncesi, sanat yapıtlarının biçimlenmesine de kaynaklık etmiştir. Çok çeşitli malzeme ve teknikte biçimlendirilen imgesel yaratıklar, genellikle insan ve hayvan bedenlerinin deformasyonu yolu ile ifade edilmiştir. Çalışma tarama modeline dayalı betimsel bir araştırmadır. Konuya ilişkin kaynaklar taranarak farklı kültürlerde ait örnekler incelenmiş ve görsellerle zenginleştirilerek yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda insan bedeninin çeşitli hayvan bedenleri ile birleştirilmesi; farklı hayvan bedenlerinin tek bedende yer alması; insan ve hayvan bedenlerindeki organların olması gereken yerden farklı yerlere yerleştirilmesi; insan ve hayvan bedenlerinin bitkiler ile birleştirilmesi; yine insan ve hayvan bedenlerin nesnelerle ya da coğrafi elemanlarla birleştirilmesi gibi yöntemlerle deformasyonun sağlandığı görülmüştür. Tarihî süreç içerisinde, ait olduğu toplumun değer yargıları ve kültürü çerçevesinde hemen hemen tüm dünyada çeşitli örnekleri ile görmek mümkündür. İmgesel dünyadaki varlıkların beden deformasyonu ile biçimlenerek, insanoğlunun avcılık toplayıcılık dönemlerinde yaptıkları çizgisel (linear) resimlerden günümüzdeki gerçeküstü yapıtlara kadar devam ettiğini söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: İmgesel Dünya, Efsanevi Hayvanlar, Mitoloji

ABSTRACT

People have created surreal beings with these possibilities in their images due to several reasons such as their desperation against various natural conditions, their fears, their desire to be protected or to access powers that they do not have. The idea of depicting it by deforming it has also been a source for the shaping of works of art. Imaginary creatures shaped in a wide variety of materials and techniques are often expressed through the deformation of human and animal bodies. The study is a descriptive research based on a survey model. The sources related to the subject were scanned and examples from different cultures were examined and interpreted by enriching them with visuals. As a result of the study, combining the human body with various animal bodies; the inclusion of different animal bodies in one body; the placement of organs in human and animal bodies in different places from where they should be; combining human and animal bodies with plants were observed in addition to this, it has been also observed that deformation is achieved by methods such as combining human and animal bodies with objects or geographical elements. In the historical process, it is possible to see it with various examples almost all over the world within the framework of the value judgments and culture of the society it belongs to. It is possible to say that the beings in the imaginary world, shaped by body deformation, continue from linear paintings made by human beings during hunting and gathering periods to surreal works of today.

Keywords: Imaginary World, Legendary Animals, Mythology

GİRİŞ

İnsanlar çeşitli doğa şartları karşısındaki çaresizlikleri, korkuları, korunma ya da kendilerinde olmayan güçlere ulaşma istekleri gibi nedenlere bağlı olarak imgelerinde bu olanaklara sahip gerçek üstü varlıklar yaratmışlardır. “Panofsky’ye göre her imge, belli bir toplumda belli bir dönemde belli bir anlayış biçiminin, inancın, maddi ve manevi değer yargılarının sanatçı aracılığıyla somut biçimde dışa yansımadır” (Yenişehirlioğlu, 1993: 581).

İlk çağlardan beri doğu ve batı kültürlerindeki toplumların inançları doğrultusunda ortaya çıkan düşsel varlıkların, insan ve hayvan bedenlerinin deforme edilmesi yolu ile tasvir edilmesi düşüncesi, sanat yapıtlarının biçimlenmesine de kaynaklık etmiştir. Bu düşsel yaratıklara, ayrı kültürlerde ikonografik olarak bazen ortak bazen de değişik anlamlar yüklenmiştir. Toplumların yaşadıkları coğrafya ve inanç yapıları bu anlamların farklı ya da aynı olmalarında etkin rol oynamıştır. Yakın coğrafyalarda etkileşim kaçınılmazdır.

Gerek doğu gerekse batı kökenli mitlerin içinde gerçeküstü düşsel yaratıklara daima yer verilmiştir. En eski çağlardan beri dünya uygarlık tarihinde doğudan batıya, kuzeyden güneye yer alan hemen her toplumun sanat yapıtlarında imgesel yaratıklar çok değişik biçimlerde karşımıza çıkmaktadır.

Konunun çok geniş ve örneklerin de fazla olmasından dolayı burada sadece insan ve hayvan bedenlerinin birleştirilmesinden oluşmuş imgesel yaratıklar ele alınmıştır. Araştırma tarama modeline dayalı betimsel bir araştırmadır. Konuya ilişkin literatür taranmış, mevcut dokümanlar analiz edilmiştir. Doküman analizi araştırılan konuya ilişkin belgelerin bilimsel esaslar doğrultusunda detaylandırılmasına dayalı olarak oluşturulmaktadır (Kıral, 2020: 170-189).

Araştırmanın evreni imgesel dünyaya ait varlıklar olup örneklemini ise birbirine benzer özellikler gösteren, farklı kültür ve coğrafyalara ait varlıklar oluşturmuştur. Araştırmada konuya ilişkin dokümanlar incelenerek

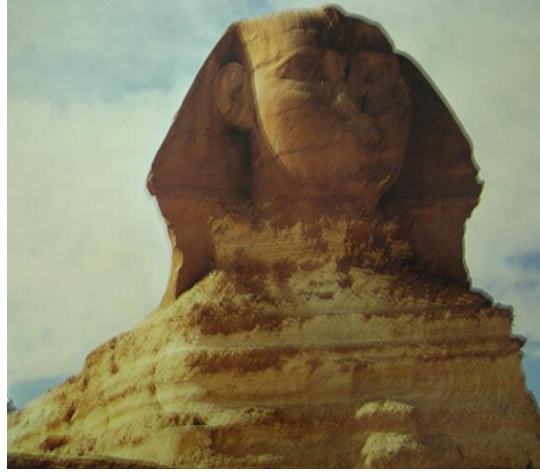
görsel kaynaklara ulaşılmıştır. Benzer özelliklere sahip varlıklar belirlenmiş, karşılaştırmalı olarak değerlendirilerek yorumlanmıştır.

İmgesel Dünyadaki Varlıklar

Sfenks: Fantastik yaratıkların en popüler olanı sfenkslerdir. Eski Mısır, Hitit (Görsel 1a) gibi uygarlıklarda bekçilik görevi üstlendirilmiş olan sfenksler, insan başlı aslan vücutlu yaratıklardır. Anadolu Selçukluları'nda bir çok kültür ve uygarlıkta hemen hemen eş anlamlar yüklenen sfenksler, Keops Piramidi'nin ünlü sfenksi (Görsel 1b), ve II. Amon-ofis'in portresinin yer aldığı (Görsel 1c) gibi devasa boyutlarda olanlardan tutun da zarif Kubad-abad çinilerine (Görsel 1d) kadar pek çok sanat yapıtına kaynaklık etmiştir.

Görsel 1a: Hitit Başkenti Hattuş (Boğazköy) Sfenksi Berlin Müzesinde sergilenmektedir.

Görsel 1b: Keops Piramidi Sfenksi (Early Civilization, 1968:Kapak)

Görsel 1c: II. Amen-ofis Portreli Sfenks (Challaby, 2005:48).

Görsel 1d: Anadolu Selçuklu Sfenksi Kubadabat Çinilerinden (Firat, 1996: 97)

Centaour: Sanat yapıtlarına kaynaklık etmiş yarı insan yarı hayvan bedenli imgesel yaratıkların bir diğeri Antik Yunan mitolojisinde yer alan Centaouroslardır. Centaouroslar yarı insan, yarı at biçiminde yaratıklardır. “Bu figüre satyr de denmektedir ve çoğu satyr, insan bacaklı ve ayaklı olup ancak birkaçı at bacaklıdır; toynakla biten insan bacakları ise genellikle bir Doğu Yunan özelliğidir” (Görsel 2a) (Carpenter, 2002:161). Batı sanatında Rönesans döneminde de resimlere kaynaklık etmiş bir figürdür.

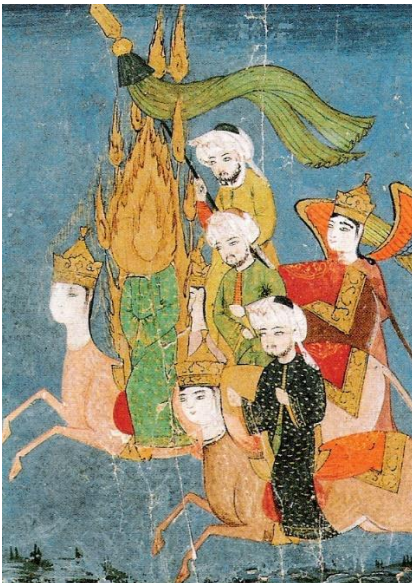

Görsel 2a: Herakles ve Nessos 530 civarı (Carpenter, 2002: 161)

Aynı figür doğu sanatlarında da görülmektedir (Görsel 2b). Örnek olarak Osmanlı minyatürlerinde karşımıza çıkan Burak bunlardan biridir. Görsel 2c’deki minyatürde ise Burak sırtında Hz. Muhammed, Halife Ebubekir ve öteki halifelerin gökteki yolculuğu gösterilmektedir (And, 2004: 85).

Görsel 2b: Türk El Yazması’ndan yay burcunu temsil eden Centaour (Çaycı, 2002: 231).

Görsel 2c: Ahvâl -i Kıyâmet (And, 2004: 85)

“Berlin Müzesi’ndeki Selçuklu stuko parçasında sağdan sola doğru sırasıyla geyik, centaour (Görsel 3a) ve grifon figürleri yer almaktadır. Grifon figürünün ejder ağzı ile son bulan kuyruğu yukarı doğru kalkıktır ve gövdesinden kıvrık dal şeklinde bir kanat çıkmaktadır. Centaour figürü ise, kuyruğundaki ejdere ok atmaktadır.

İmgesel düşünceden yola çıkan bir başka deforme edilmiş bedenden oluşan yaratık ejderhadır. “Gök ışığı ile yeryüzü ejderhası arasındaki çatışma efsanesi, Doğu’da karma bir organizmanın yaratılmasına yol açmış ve bu da Avrupa’ya taşınmıştır. Rakipler aynı varlıkta birleşmektedir. Dünya canavarı, bir yıldız veya bir takım yıldız simgeleyen bir yaratığın kuyruğu haline gelmekte; bazen ayaklarını ve gövdesini muhafaza etmekte; bazen de koca kafalı bir yılan olmaktadır. Kuyruk, kendisine bir ok atan, okçuya saldırmaktadır. Bu görüntü, Selçuklu taş kabartmalarında, XII. ve XIII. yüzyıl kakma bakır işlerinde ve Artuklu sikkelerinde ve XIII. yüzyılın sonundan XIV. yüzyıla kadar birçok Fransız, Flaman ve İngiliz el yazmasında bu figürün bütün biçimlerini görmek mümkündür. Çoğu zaman Yay burcu söz konusu olmaktadır. Bazen burç simgesi, ayaklı bir hayvan yerine, tek gövde üzerinde birbirleriyle boğuşan bir insanla bir ejderha haline gelmektedir” (Görsel 3b) (Çaycı, 2002:104). Benzer bir figür aslanın kuyruğuyla bütünleşen ejder figürüdür; bu kompozisyonda zoomorfik yapıdaki aslan figürünün güneşi ve onun kuyruğundan çıkan organik birlikteliğe sahip ejderin de ayı temsil ettiği düşünülmektedir. Ortaçağ Anadolu Selçuklu mimarisinde bazı cami, kale, türbe kervansaraylarda ejder figürü arslan figürlerin kuyruklarında, bazılarında çift başlı kartal ve siren figürlerin kanatlarında tasarlanmıştır. Genellikle arslan ve çift başlı kartal figürlerinin sultanı, devleti temsil eden güç göstergesi olduğunu ve kuyruklarında saldırmaya hazır olarak tasvir edilen ejder figürlerin ise düşmanı sembolize ettiğini söylemek mümkündür (Saklavcı, 2021: 1613).

Görsel 3a: Kuyrukla kavga. Berlin Müzesi.

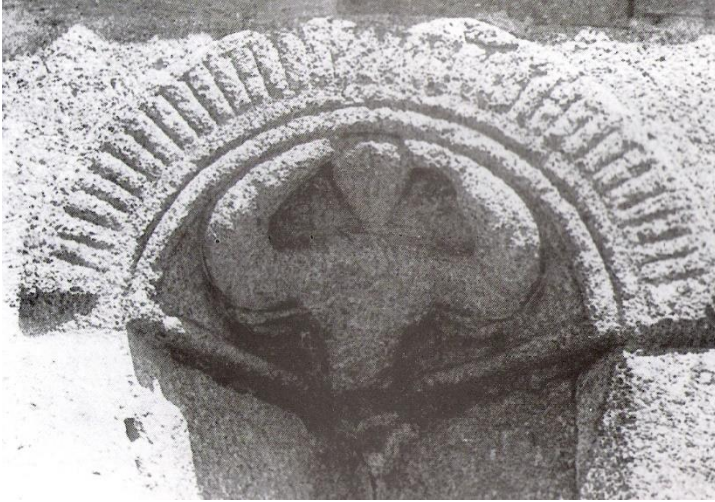

Görsel 3b: Artuklu sikkesi (1202) (Çaycı, 2002:183). Selçuklu Stuko Parçası 13.yy (Çaycı, 2002: 191)

Boğa, İnek ve İnsan Bedeni İle Oluşmuş Simgesel Yaratıklar: Çatalhöyük ve Alişar Höyük’te örneklerini gördüğümüz gibi “Kadının inek başı ile sembolize edilmesi ve inekle eşleştirilmesi dünyanın her bölgesinde ve tüm neolitik dönemde son derece yaygın bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır” (Ateş, 2002:100). Yunan mitolojisinde de Zeus’un karısı Hera sık sık ineğe dönüşmüştür. Girit’teki Miken Evi’nde bulunan mühürlerden birinin üzerinde arka tarafında bir baş olan uçan bir hayvan görülmektedir (Görsel 4a). Bu şekil XII. yüzyılın ikinci yarısında yapıldığı tahmin edilen Emir Saltuk Kümbeti’ndeki boğa ve insan başı birlikteliği ile aynıdır (Görsel 4b) (Çaycı, 2002:163). Mısır’da tanrıça İsis ve Hator’da ay ve inekle sembolize edilmiştir (Ateş, 2002: 101). Pers mücevherlerinde çok yaygın olarak kullanılan imge, sakallı ve taçlı bir insan başı olan kanatlı boğadır (Luis, 2018: 237).

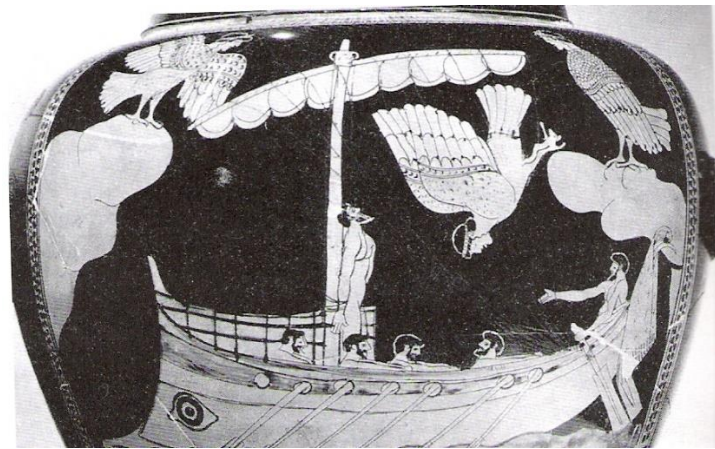
Görsel 4a: Yer değiştiren başlar. Girit, Zakro'daki Miken evinde bulunan mühür (Baltrusaitis, 2001: 32)

Görsel 4b: Emir Saltuk Kümbeti'ndeki boğa ve insan başı birlikteliği (Çaycı, 2002: 163)

Siren: Antik Yunan mitolojisindeki sirenler, sonradan bütün Avrupa efsanelerine de kaynaklık eden deniz kızlarıdır. Homeros'un Odysseia destanında adı geçen bu yaratıklar güzel sesleri, büyüleyici şarkıları ile kandırdıkları gemicileri "kapıp-kaçanlar" olarak tanımlanırlar (Görsel 5a). Bunlar genellikle çiftli olarak tasvir edilirler ve birinin adı "aello" (kasırga), diğerininki "okypde" (hızlı uçan bora) manasındadır. Çocukları kaçırlar ve ruhları hadese taşırlar (Erhat 1984:132). Arkaik Etruria'da sirenler gökyüzünün şeytanları olarak bilinmiştir (Çaycı, 2002: 105). Platon'a göre Homeros, Yunan dünyasında bütün inanışların babasıdır (Homeros 2018: x). Bir anlamda Antik Yunanların dilini, kültürünü, dinini ve hayat felsefelerini de kurmuştur (Sevindik, 2018: 980).

Türk mitolojisinde ise sirenler bir kadının başına bir deniz hayvanının ya da kuşun gövdesi yerleştirilmiş olarak tasvir edilmiştir (Görsel 5b). Selçuklu sanatında sirenlere "güçsüzlere yardım, kötülüklerden koruma, avcılara şans getirme ve ölümlere kılavuzluk ederek öbür dünyaya uğurlama gibi anlamlar yüklenmiştir" (Tema Larousse, 1993: 226).

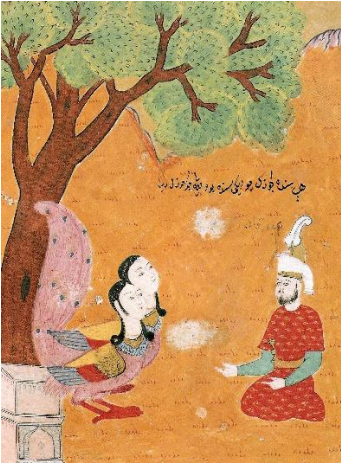

Görsel 5a: 580civarı (Carpenter, 2002: 248)

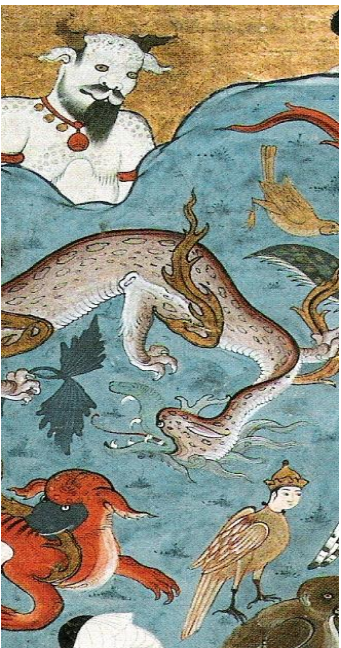

Görsel 5b: Niğde, Hüdavent Hatun Kümbeti, detay (1312) (Fırat, 1996: 179)

Osmanlı sanatında, aynı anlamda kadın başı ile kuş bedeninin birleşimi farklı biçimde çeşitlenmiştir. Görsel 5c’de tavus kuşu bedenli ve kadın başlı iki imgesel yaratık ve Görsel 5d’de ise erkek başlı kuş bedenli bir örnek görülmektedir. Siren, harpy ve benzeri imgesel yaratıklar, Mısır’daki Fatımiler’in kızıl çömleklerinin ve İran’ın 11. ve 12. yüzyıl çömleklerinin üzerinde en sevdiği ve önemli bulduğu sembolik anlamlı süs unsurları olarak kullanılmıştır (Nouri Hosseyni, 2018: 212). .

Görsel 5c: Tavuskuşu ile konuşurken (And, 2004: 419)

Görsel 5d: Osmanlı Dönemi el yazmasında siren (Kıssa-i Şehr-i Şâtıran el yazması) (And, 2004: 87).

Türk sanatında görülen sirene benzer bir başka efsanevi yaratık Harpylerdir (Görsel 6a, Görsel 6b). Harpyler, bir kadının başına bir akbabanın göğsü ve pençelerinin eklenmesi ile oluşturulmuş ölümle ilgili bir semboldür. Fırtınaların yaratıcısı olduğu düşünülen bu yaratık aynı zamanda dişilik imgesine de atıfta bulunur (Cooper, 1992: 64). Kuşların tanrıçaların atribüleri olarak temsillerinde, onların tanınırlığını sağlamak yanında sembolik olarak derin anlamlar taşıyan varlıklar olduğu görülmektedir. Kuşlarla daha çok kadın tanrıçalar özdeş tutulduğu için, kadın-kuş ilişkisi bağlamında sanat yapıtlarından örnekler, ele alınan senks ve diğer fantastik yaratıklar “kadın-kuş” birlikteliğine dikkat çekmektedir (Özden, 2021: 246).

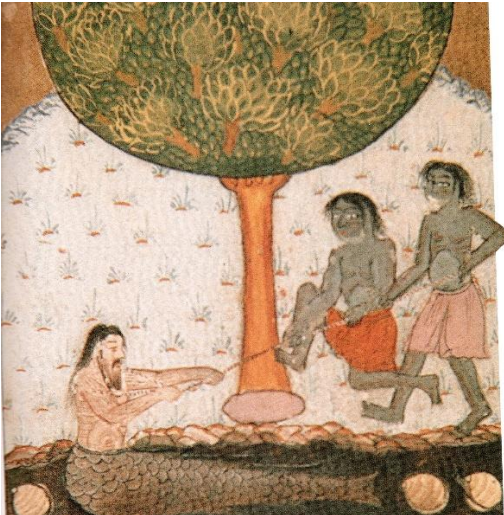

Görsel 6a: Kubadabad Sarayı Çinilerinden Harpy (Fırat, 1996:97)

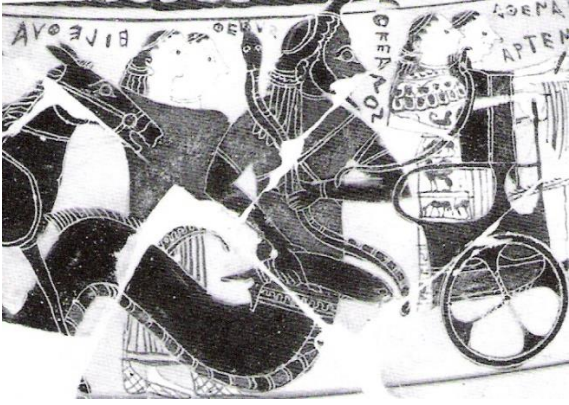

Görsel 6b: Konya İnceminareli Medresesi'nden Harpy Kabartması (Fırat, 1996: 82)

Zamanla Ortaçağ Avrupa'sında İskandinav mitlerinin etkisi ile sirenler kanatlarını kaybederek bedeni insan, belden aşağısı balık biçimindeki deniz kızlarına dönüşmüştür. Daha sonraları örneğin; Amerika kıtasının keşfine dair bir eserin minyatürlü yazmasında (adı; Târih-i Hind-i Garbî), denizde yaşayan, yarısı balık olan sakallı bir adamın minyatürü (Görsel 7a), Amerika'nın keşfinden yaklaşık yüz yıl sonra 1583'te Sultan III. Murad'a sunulmuştur. Bu el yazması Amerika kıtasının keşfinin yanı sıra yörelere ilişkin bilgiler, bitkiler, kuş ve çeşitli hayvanlar, orada yaşayan halkın töreleri ve gelenekleri üzerine bilgileri de içermektedir (And, 2004: 71). Bu figür Antik Yunan'da da kullanılmıştır (Görsel 7b).

Görsel 7a: Tarih-i Hind-i Garbi (And, 2004:71)

Görsel 7b: Antik Yunan'da balık bedenli Okeanos (Carpenter, 2002:68)

Melek: Kanatlı insan biçiminde gösterilen bu imgesel figür, hem doğu hem de batı sanatlarının önemli bir malzemesi olmuştur. Selçuklu sanatında tanrı ve kulları arasında habercilik vasfı yanında yağmur ve bereket kaynağı gibi sembolik anlamlar da yüklenen melek, genellikle uçuyormuş izlenimi verecek şekilde tasvir edilmiştir. Doğu kültürlerinin minyatürlerinde karşımıza çıkan melekler (Görsel 8a), Batı sanatlarına da çok önemli esin kaynağı olmuştur (Görsel 8b).

Görsel 8a: Hz. İsa'yı melekler minarenin üzerine indirirken. Terceme-i Cifri'l-Câmi (And, 2004: 305)

Görsel 8b: Platel S.Botticelli (Mandel, 1985)

Şahmaran: İmgeler dünyasının bir başka figürü yılan ve insan birlikteliğinden oluşmuş Şahmaran olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu figür Anadolu’da başı ve gövdesi kadın, belden aşağısı yılan olarak tasvir edilmiştir (Görsel 9). Yılan ve insan vücudundan oluşmuş önemli bir sanat teması da Güney Amerika Aztek uygarlığının ünlü tanrısı tüylü yılan (Quetzalcoatl)’dır. Gökyüzü ile yeryüzünün birliğini temsil eden bu fantastik yaratık, başı insan, vücudu tüylerle kaplı yılan biçiminde tasvir edilmiş olarak heykel ve kabartmalarda yer almaktadır.

Görsel 9: Şahmaran (G.Ü. Somut Olmayan Kültürel Miraslarımız Sergisi)

Demonlar: Orta Asya kökenli Şamanist geleneklerin etkisinde biçimlenmiş korkunç yüzleri, sivri dişleri, boynuzları, pençeleri ile hayal dünyasının ürünleri olan demonlar, Siyah Kalem’in etkileyici anlatımıyla karşımıza çıkmaktadır. Başka örneklerde rastlanılmayan Siyah Kalem’in dünyası “inanç, umut ve korkuyla bağlanılan nesnelerin” yer aldığı bir deneyim dünyasıdır (Görsel 10a, Görsel 10b). Buradaki her şey görünmeyen gizli güçlerin etkisi altındadır. Bu yüzden Siyah Kalem, resimlerinde nesnelerin dış görünümünü vermekle yetinmez, bütün Ortaçağ sanatında olduğu gibi, onun sanatı da “görünen”de “görünmeyen”i arar, öze yöneliktir. Siyah Kalem duyularla algılanan görünümünden hareket etmemiştir. Öze ulaşabilmek için, algıladığını düşüncesinde parçalamış ve onu yeniden kurmuştur. Resim yapma ve büyü yapma bu resimlerde eş anlam taşımaktadır ve ruhların çağırılmasına aracı olmaktadır (İpşiroğlu, 2004: 20).

Görsel 10a: Demon (Karamağaralı, 1984: 98)

Görsel 10b: Demon (Karamağaralı, 1984:98)

Cennet Cehennem Tasvirlerindeki İnsan Hayvan Karışımı Yaratıklar: Cennet ve cehennem tasvirleri içinde insan biçimli, boynuzlu, kuyruklu, bazıları yarasa kanatlı, pençeli ya da tüylü olarak betimlenen imgesel yaratıklar, her zaman diliminde ve her toplum tarafından işlenmiş bir konudur (Görsel 11a).

Osmanlı minyatürlerinin konu yelpazesinde dinsel konular çok önemli yer tutar; evrenin yaratılışı, Kur'an, Tevrat, İncil gibi üç büyük kutsal kitaptaki peygamberler, onların mucizeleri, onlarla ilgili önemli olaylar, kıyamet, cennet-cehennem gibi sahneler çok zengindir (And, 2004: 295). Batı sanatında da özellikle Ortaçağ el yazmalarında cennet-cehennem tasvirlerinin birçok örneği mevcuttur (Görsel 11b).

Görsel 11a: Cennet cehennem. Ahvâl-i Kıyâmet. (1596) (And, 2004: 85)

Görsel 11b: Cehennem (Mitchell, 1965: 81)

Bu tuhaf figürlerin doğmasına katkıda bulunan güçler Ortaçağ'dan sonra da yaşamaya devam etmiştir. Bosch, Mandyn, Huys, Met de Bles ve Bruegel'in gryllosları (Baltrusaitis, 2001: 266), eski bir dünyadan kaynaklanıyor olmakla birlikte, çoktan yeni bir dünyanın unsurları haline gelmişlerdir. Ortaçağ'ın sonlarına doğru, Hollanda'da yaşayan Jerome Bosch cenneti ya da cehennemi düşündüğünde aklına gelenleri tablolarına dökmeyi tercih etmiştir. Düş gücü çok zengin olduğundan, cehennem tablolarını, insanlara acımasızca işkence yapan yarı insan, yarı hayvan şeytanlarla kaynayan sahnelerle tasvir etmiş, cenneti ise melekler, çiçekler ve bahçelerle dolup taşan görüntülerle göstermiştir (Sington, 2003: 22).

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanoğlunun yaşamını etkileyen gizemli güçler, toplumların imgelerinde biçimlenerek, tarih öncesi mağara resimlerinden itibaren her türlü sanat yapıtı üzerinde yer almıştır. Çok çeşitli malzeme ve teknikle biçimlendirilen imgesel yaratıklar, genellikle insan ve hayvan bedenlerinin deformasyonu yolu ile ifade edilmiştir. Bu deformasyon insan bedenlerinin hayvan bedenleri ile birleştirilmesi, farklı hayvan bedenlerinin tek bedende yer alması, insan ve hayvan bedenlerindeki organların yerlerinin olması gereken yerden farklı yerlere yerleştirilmesi, insan ve hayvan bedenlerinin bitkiler ile birleştirilmesi, insan ve hayvan bedenlerin nesnelerle ya da coğrafi elemanlarla birleştirilmesi gibi yöntemlerle anlatılmıştır. Böylelikle sfenks, centaur, grifon, siren, harpy, melek, şahmaran, demon gibi cennet ve cehennem tasvirlerindeki insan hayvan karışımı yaratıklar, boğa inek insan bedenli simgesel yaratıklar ve benzerleri olan imgesel bir dünya oluşmuştur.

Belirli inanç yapısı, gelenek ve toplumsal değer yargısı gibi olgulardan yola çıkılarak yaratılan bu fantastik varlıklara hemen hemen bütün dünya kültürlerinde rastlamak mümkündür. İmgesel dünyadaki varlıkların beden deformasyonu ile biçimlenmesi, insanoğlunun avcılık toplayıcılık dönemlerinde yaptıkları çizgisel (linear) resimlerden, günümüzdeki gerçeküstü yapıtlara kadar devam etmiştir. Bazen de imgesel yaratıklar günümüz dünyasında da hafızalardan silinmeyen sıradışı karakterler olarak ortaya çıkmıştır. İnsanoğlu sanki imgesel varlıklarla olan ilişkisini bir ihtiyacı olarak ortaya koymuştur. Çünkü bu imgesel yaratıklar, tek düzeliğe bir tepki gibi anormal karakterler olarak, tipler ve yaratıklar olarak çeşitli ortamlarda yeniden güncellemelerle, yeni özgün imgeler ile oluşturulmaya devam etmektedir. Bu örnekler, elektronik kültür ortamlarında film, reklam ve bilgisayar oyunlarında görülebilir.

Tarihsel süreç içerisinde farklı kültür ve coğrafyalarda var olan imgesel dünyaya ait varlıkların ayrıntılı olarak incelenmesi ve karşılaştırmalı olarak değerlendirilerek belgelenmesinin bu alanlarda yapılan araştırmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir. Ayrıca bu tarz araştırmaların farklı kültürlerin tanıtımına, benzerliklerin ve farklılıkların ortaya çıkmasına katkı sağlayacağını da söylemek mümkündür. Kültürel mirasın sürdürülebilir yerel kalkınmayı desteklemesi için, kültürel mirasın korunması ve sanal erişilebilirliğinin sağlanması, kültür yayılımını artırmak için insan-teknoloji etkileşimine önemli katkılar sunulmaktadır. İmgesel yaratıklar da bu etkileşime katkı sağlayabilir. Günümüz tüketim toplumunda, imgesel yaratıklar ile oluşturulabilecek her türlü kullanım malzemesi ve sanat tasarımları her zaman piyasada yer edinebilecektir.

KAYNAKÇA

1. And, M. (2004). Osmanlı Tasvir Sanatları: 1; Minyatür, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
2. Ateş, M. (2002). Mitolojiler ve Semboller, Aksi Seda Matbaası.
3. Baltrusaitis, J. (2001). Düşsel Ortaçağ, İmge Kitabevi, Ankara.
4. Chalaby, A.(2005). All of Egypt, Editrice Bonechi via Cairol, Florence, Italy.
5. Carpenter, T. H. (2002). Antik Yunan'da Sanat ve Mitoloji, Homer Kitabevi, İstanbul.
6. Cooper, J.C. (1992). Symbolic and Mythological Animals, London.
7. Çaycı, A. (2002). Anadolu Selçuklu Sanatı'nda Gezegen ve Burç Tasvirleri, Kültür Bak.Yayınları, Ankara.
8. Erhat, A. (1984). Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitebevi. İstanbul.
9. Fırat, S. (1996). Selçuklu Sanatı "Selçuklu Aydınlığı", T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
10. Homeros (2018). İlyada.. (çev. A. Erhat ve A. Kadir). İstanbul: İş Bankası Yayınları.
11. İpşiroğlu, M. Ş. (2004). Bozkır Rüzgârı Siyah Kalem, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
12. Karamağaralı, B. (1984). Muhammed Siyah Kalem'e Atfedilen Minyatürler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:573, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
13. Kırıl, B. (2020). Nitel Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.
14. Luis, (2018). Düşsel Varlıklar Kitabı. (çev. C. Üster). İstanbul:İletim Yayınları.
15. Mandel, L. (1985). The Annunciation Florence, Uffizi, Penguin Boks, Italy.
16. Mitchell, S. (1965). Medieval Manuscript Painting, Compass History Of Art, Holland.
17. Nouri, N.,Hosseyini, S. (2018). "Eploring Symbolic Animal Motifs Of Egyptian Fatimid Lusterware Pottery And Pottery Products Of The Middle Ages In İran", *TÜBA-AR*,s.211-225.
18. Özden, F.D. (2021). Kuş İmgesinin Söylenbilimde ve Sanatta Temsili Anaerkillik-Ataerkillik İkiliği Bağlamında Kuş İzleği. *Beykoz Akademi Dergisi*. 9(2), 223-248.
19. Saklavcı, F. (2021). Ortaçağ Anadolu Türk İslam Mimarisinde Kanat ve Kuyrukları Ejderle Biten Figürler. *Turkish Studies*, 16(5), 1593-1617.
20. Sevindik, A. (2020). Sosyo-Kültürel Bağlamda Anormal Tip İhtiyacı:Sözlü Anlatılarda Anormal Tipler. *Karadeniz Araştırmaları*.XVII/68: 973-988.
21. Sington A.& Ross, Tony. (2003). Resim ve Ressamlar, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları 189, Ankara.
22. Tema Larousse. (1993). Milliyet Yayını, C.6.
23. The Mind Alive Encyclopedia. (1968). Early Civilization, Italy.
24. Yenişehirlioğlu, Ş. (1993). İmgelerin Sisi. Alkım Yayınevi, Ankara.